

Z działalności Archiwum Nauki PAN i PAU w 2014 roku

Tak jak w latach ubiegłych, Archiwum Nauki realizowało zadania statutowe zgodnie z założonym programem, przy dotychczasowej obsadzie etatowej (6,4 etatu PAN i 1,75 etatu PAU). W listopadzie, decyzją Prezesa PAN, zostały przyznane środki finansowe na poszerzenie zatrudnienia. Pozwoliło to na przyjęcie dwóch pracowników i utworzenie stanowiska magazyniera. Stąd też na dzień 31 XII 2014 stan etatowy kształtował się na poziomie 10 etatów. Pomocą w realizowaniu planowanych zadań służyli również wolontariusze (7) i praktykanci (12).

Rada Naukowa, w składzie prof. prof. Ryszard Gradziński, Adam Kotarba, Ryszard Tadeusiewicz, Michał Turała, Wacław Uruszczak (ze strony PAN); prof. prof. Stefan W. Alexandrowicz, Andrzej Banach, dr Barbara Berska, prof. prof. Jan Machnik, Krzysztof Stopka (ze strony PAU); dyrektor Archiwum dr Rita Majkowska (z urzędu), mgr Ewa Dziurzyńska (przedstawiciel pracowników, sekretarz Rady), zebrała się 3 III 2014. Na posiedzeniu tym dokonano wyboru nowych władz. Funkcję przewodniczącego objął prof. Michał Turała, wiceprzewodniczącego – prof. Jan Machnik, sekretarza – mgr Ewa Dziurzyńska. Przyjęto jednogłośnie przedstawione przez dyrektor Archiwum Nauki sprawozdanie za rok ubiegły i program pracy na r. 2014.

Archiwum, jak w latach ubiegłych, było finansowane przez obie Akademie, zgodnie z porozumieniem z 3 IV 2002. Ze środków PAU zakupiono m.in. monitor multimedialny, a w związku z przekazaniem przez PAN trzech komputerów, dokonano wymiany sprzętu.

W 2014 r. nastąpił przyrost zasobu archiwalnego o 23,69 mb. Na dzień 31 XII 2014 stan zasobu wynosił 1473,80 mb. Wśród nowych nabytków i dopływów znalazły się m.in. materiały botanika Adama Jasiewicza (1928–2001), matematyka Stanisława Gołąba (1902–1980), zoologa Władysława Kulczyńskiego (1854–1919), historyka sztuki Karoliny Lanckorońskiej

(1898–2002) oraz materiały własne, przekazane przez fizyków, prof. prof. Andrzeja Białasa, Andrzeja Fulińskiego i Kazimierza Grotowskiego. Ze Stacji Naukowej PAN w Rzymie wpłynęła przechowywana tam część Fototeki Lanckorońskich.

Systematycznie prowadzone prace nad zasobem archiwalnym były przedmiotem dyskusji na posiedzeniach Komisji Metodycznej Archiwum Nauki.

W związku z przypadającym w 2015 r. dwustuleciem powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, ponownie podjęto prace przygotowawcze do stworzenia nowej wersji inwentarza akt Towarzystwa (planowanego w formie elektronicznej), dalszego ciągu digitalizacji kolejnej partii materiałów. Z powodu odrzucenia wniosku grantowego przez NCN opracowano nowy harmonogram przewidywanych przedsięwzięć. Rozpoczęto prace nad poczem członków TNK, do formularza elektronicznego wprowadzono 830 nazwisk.

Kontynuowano prace nad inwentarzami spuścizn m.in. mongolisty Władysława Kotwicza (1872–1944), historyka sztuki Karoliny Lanckorońskiej (1898–2002), a także historyka, socjologa Wiesława Bienkowskiego (1926–1999), historyka sztuki i muzeologa Jerzego Dobrzyckiego (1900–1972) oraz tłumacza sanskrytu Eugeniusza Nowosielskiego (1894–1970).

Kontynuowano również inwentaryzację fotografii. Kartoteka fotografii liczy 23 922 sztuki (stan na 31 XII 2014). W minionym roku opracowano 4530 szt. fotografii, m.in. ze spuścizn geologa Walerego Goetla, historyka sztuki Karoliny Lanckorońskiej, filozofa Wincentego Lutosławskiego i historyka Heleny Wereszyckiej. Prowadzono również prace nad ewidencją materiałów kartograficznych w spuściznach uczonych, do formularza elektronicznego wprowadzono 246 obiektów ze spuścizny Walerego Goetla.

Archiwum Nauki, obok Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie i Fototeki Lanckorońskich, uczestniczyło w projekcie „PAUart. Katalog on-line zbiorów artystycznych i naukowych”, realizowanym przez PAU, współfinansowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Do bazy danych wprowadzono 2500 opisów katalogowych fotografii ze spuścizn Karoliny Lanckorońskiej i Wincentego Lutosławskiego.

W ramach nadzoru nad placówkami PAN konsultowano sprawy kancelaryjno-archiwalne, opiniowano wnioski o brakowanie akt oraz przeprowadzano kontrole wewnętrzne. W cyklu spotkań z archiwistami zakładowymi instytutów PAN w Krakowie i opiekunami archiwów placówek krakowskich, podległych instytutom PAN w Warszawie, odbyła się prezentacja zbiorów naukowych i zasobu archiwum Instytutu Botaniki PAN z prelekcją

prof. Barbary Godzik *Dokumentowanie różnorodności flor współczesnych i kopalnych świata przez gromadzenie zbiorów zielnikowych*.

W 2014 r. w Pracowni Naukowej Archiwum Nauki ze zbiorów skorzystało 178 osób, zanotowano 463 odwiedzin, udostępniono 3429 j.a., 1041 vol. wydawnictw, 16 mikrofilmów oraz opracowano 106 kwereńd. Do celów wydawniczych i ekspozycyjnych udostępniono 3724 skany fotografii oraz 1118 skanów materiałów archiwalnych, 16 płyt CD i DVD. Wypożyczono do Archiwum Nauki na wystawy własne 401 obiektów, na wystawy obce 123 obiekty.

Stale aktualizowana jest strona internetowa Archiwum (www.archiwum-nauki.krakow.pl). W 2014 r. była wywoływana 70 098 razy, a szacowana liczba odwiedzających wynosiła 30 882 osoby.

Uzupełniano informacje dotyczące zespołów archiwalnych z zasobu Archiwum Nauki w bazie danych SEZAM, dostępnej na stronach internetowych Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Informacje o wydawnictwach w Archiwum Nauki PAN i PAU ukazywały się m.in. na stronie internetowej PAN oraz w „PAU-zie Akademickiej”.

Od wielu lat Archiwum Nauki popularyzuje zbiory poprzez działalność wystawienniczą; w minionym roku prezentowano następujące wystawy:

- *By wznieść się ponad szczyty... Z kontaktów uczonych polskich, czeskich i słowackich w XX wieku* (w sali wystawowej Archiwum Nauki z okazji 10-lecia współpracy Archiwum Nauki z Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej; 15 XI 2013–28 II 2014; autorzy: J. Laskosz, M. Maciuk);
- *Młodość mija jak sen... Obrazki z życia towarzyskiego uczennicy i studentki*, w 100. rocznicę urodzin Anny Kutrzeby-Pojnarowej (przy Gabinetce Prezesa PAN w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie; 15 X 2013–31 III 2014; autor: P. Krzywda);
- *Młodzieńcze pasje uczonych* (przy Gabinetce Prezesa PAN w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie; kwiecień 2014–lipiec 2015; autorzy: E. Dziurzyńska, J. Dziurzyński);
- *Ocean wszechrzeczy... w spuściznach ludzi nauki i kultury* (w sali wystawowej Archiwum Nauki; 13 VI–17 X 2014; autor: M. Maciuk, współpraca: M. Urgacz);
- *Magistro et Amico...* (w Dużej Sali PAU, poświęcona Lechowi Kalinowskiemu w 10. rocznicę śmierci, towarzysząca posiedzeniu Wydziału I PAU w dniu 29 X 2014; autor: P. Krzywda);
- *Odlamki pamięci o Wielkiej Wojnie* (w sali wystawowej Archiwum Nauki, zrealizowana wspólnie z Biblioteką Naukową PAU i PAN w Krakowie; 14 XI 2014–28 II 2015; autorzy: M. Włodek, T. Filip).

Materiały z zasobu Archiwum Nauki były również eksponowane na następujących wystawach obcych:

- *Hřebeny hor rozdělení i spojení. Z kontaktů českých, slovenských a polských vědců ve 20. Století* (prezentowana w Akademii Nauk Republiki Czeskiej w ramach obchodów 10-lecia współpracy Archiwum Nauki z Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej; 18 III 2014–4 IV 2014);
- *Karolina Lanckorońska – droga do KL Ravensbrück* (prezentowana w Muzeum Lubelskim w Lublinie Oddział Martyrologii „Pod Zegarem”; 8 IV 2014–10 VI 2014);
- *STARTA PAMIĘĆ. Stanisław Kalinowski 1888–1954. Lublinianin ze Lwowa* (prezentowana w Muzeum Lubelskim w Lublinie Oddział Martyrologii „Pod Zegarem”; 28 III 2014–30 IX 2014);
- *Walery i Ferdynand Goetlowie w sozologii i literaturze* (prezentowana w Bibliotece Głównej AGH; 12 V 2014–11 VII 2014);
- *Przepis na Kraków Jerzego Dobrzyckiego* (prezentowana w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa w Kamienicy Hipolitów; 4 IX 2014–8 II 2015).

W ramach współpracy z archiwami, bibliotekami i muzeami Archiwum Nauki, pod patronatem PAU, zorganizowało 13 VI 2014 kolejną konferencję poświęconą problemom gromadzenia i opracowywania spuścizn, pt. „Ocean wszechrzeczy... w spuściznach ludzi nauki i kultury”. Tym razem tematem spotkania, połączonego z otwarciem wystawy o tym samym tytule, były problemy gromadzenia, opracowywania, przechowywania i zabezpieczania dokumentacji pozaaktowej w spuściznach.

Powrócono również do realizacji wcześniej już podejmowanej inicjatywy stworzenia wspólnej informacji o rozproszonych materiałach spuścizn (archiwów osobistych) ludzi nauki i kultury, w oparciu o bazę danych „Spuścizna” – archiwa, biblioteki i muzea krakowskie. Zorganizowano robocze spotkania archiwistów i bibliotekarzy z Archiwum Narodowego w Krakowie, Archiwum Nauki, Archiwum UJ, Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Biblioteki Jagiellońskiej, Biblioteki Naukowej PAU i PAN, Muzeum Archeologicznego w Krakowie oraz dyrektorów tych instytucji, podczas którego przedyskutowano stan obecny i wytyczono kierunki zmian w dotychczas funkcjonującej bazie. Na spotkaniu w dniu 30 IX 2014 dyrektorzy wyżej wymienionych instytucji podjęli decyzję o przystąpieniu do projektu i potwierdzili konieczność pozyskania środków grantowych na realizację celu. Dzięki uzyskanej ze strony PAU deklaracji gotowości podjęcia starań o grant w Narodowym Programie Rozwoju Humanistyki, postanowiono przedsięwziąć kroki przygotowawcze. Archiwum Nauki, jako instytucja inicjująca zamierzenia, zadeklarowało pokrycie z własnych środków

kosztów modernizacji bazy w oparciu o zebrane i uzgodnione na posiedzeniach propozycje zmian.

W ramach współpracy zagranicznej z Archiwum Akademii Nauk Czeskiej Republiki kontynuowano prace nad wspólnym projektem badawczym pt. „Czesko-polskie kontakty naukowe i kulturalne w XIX i XX w.” Prowadzono prace przygotowawcze do przekazania do druku korespondencji Adama Vetulaniego z Miroslavem Boháčkiem z lat 1957–1975 oraz badania kwerendowe. W ramach wymiany archiwiszczy czescy prowadzili je w Krakowie, a pracownicy Archiwum Nauki – w Pradze.

E. Dziurzynska i J. Laskosz wzięły udział w otwarciu wystawy „Hřebený hor rozdělení i spojení. Z kontaktů českých, slovenských a polských vědců ve 20. Století” w Pradze 18 III 2014 (z okazji 10-lecia współpracy obu archiwów).

J. Laskosz i M. Mrówka reprezentowały Archiwum Nauki na „Koloquium k výročí založení České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění”, zorganizowanym przez Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, z komunikatem *Kilka refleksji z okazji 200. rocznicy powstania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*.

Ze strony czeskiej przebywali w Krakowie: Tomáš Pavliček, Jan Chodějovský z Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky oraz Marek Ďurčanský z Ústavu Dějin a Archiv UK, który w trakcie pobytu wziął udział w konferencji „Ocean wszechrzeczy... w spuściznach ludzi nauki i kultury” z referatem pt. *Dokumentacja pozaaktowa w czeskich archiwach specjalistycznych na przykładzie Archiwum Uniwersytetu Karola*.

Pracownikom i korzystającym ze zbiorów Archiwum Nauki służą bogate, specjalistyczne księgozbiory: Księgozbiór Henryka Barycza i Biblioteka Rozdolska Lanckorońskich. Księgozbiór Archiwum jest stale uzupełniany przez dary i zakupy. W 2014 r. wpłynęło 212 vol. wydawnictw zwartych i czasopism. Stan księgozbioru na 31 XII 2014 wynosi 11 703 numery inwentarzowe. Do bazy danych dla katalogowania zbiorów bibliotecznych wprowadzono 800 pozycji oraz zweryfikowano 200 wprowadzonych rekordów; baza liczy 5428 rekordów. Zabiegiem introligatorskim poddano 62 vol. Procesowi odkwaszenia poddano 133 vol. wydawnictw.

Pracownicy Archiwum publikowali swoje prace i artykuły w fachowych czasopismach naukowych, łącznie ukazało się drukiem 12 publikacji. Uczestniczyli w pracach redakcyjnych serii wydawniczej Polskiej Akademii Umiejętności i Archiwum Nauki PAN i PAU „W służbie nauki”; opublikowane zostały dwa kolejne numery: *Józef Skąpski ojciec, 1868–1950. Józef Skąpski syn, 1921–1998. Materiały z posiedzenia naukowego w dniu 13 listopada 2009 r.* (nr 22); *Wiesław Bieńkowski, 1926–1999. Materiały z posiedzenia naukowego w dniu 18 października 2010 r.* (nr 23). Prowadzili także po-

kazy z prelekcjami na temat zbiorów Archiwum Nauki dla studentów i gości oraz opracowywali prezentacje multimedialne na potrzeby organizowanych konferencji i wystaw. Brali udział w szeregu posiedzeń naukowych i konferencji. Wygłosili 5 referatów na różnych konferencjach i reprezentowali Archiwum Nauki m.in. na posiedzeniach Komisji Historii Nauki PAU oraz Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek polskich na Zachodzie w Rzymie. Uczestniczyli też w cyklu wydarzeń poświęconych 20-leciu obecności kolekcji Lanckorońskich na Wawelu.

*Opracowała
Rita Majkowska*